

Jelentés az európai biztonsági stratégia végrehajtásáról

A biztonság megteremtése a változó világban

Öt évvel az európai biztonsági stratégia elfogadása után az Európai Unióra ma nagyobb felelősség hárul, mint története során bármikor.

Az EU továbbra is a stabilitás alapköve marad. A bővítés megszilárdította földrészünkön a demokráciát és a jólétet. A Balkánon pozitív változások mennek végbe. Szomszédságpolitikánk erős keretet teremtett a déli és keleti partnerekkel fenn tartott kapcsolatokhoz, és most az „Unió a mediterrán térségért” és a „Keleti partnerség” révén új dimenzióval bővül. Az EU 2003 óta jelentős szerepet tölt be a válságok és konfliktusok kezelésében, például Afganisztánban és Grúziában.

Húsz évvel a hidegháború után azonban Európa egyre összetettebb veszélyekkel és kihívásokkal néz szembe. Megoldatlanok maradtak konfliktusok a Közel-Keleten és másutt; néhány éppen szomszédságunkban tört ki. Az államok működésképtelensége a bűnözés, az illegális bevándorlás és – újabban – a kalózkodás révén érinti biztonságunkat. A terrorizmus és a szervezett bűnözés újra fenyeget, saját társadalmainkon belül is. A világ különböző pontjain, még a szomszédságunkban is minduntalan konfliktusok törnek ki. Az iráni nukleáris program jelentősen előrehaladt, és ezzel a regionális stabilitást és az egész, a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozását szolgáló rendszert veszélyezteti.

A globalizáció új lehetőségeket teremtett. A fejlődő világban tapasztalható gyors gazdasági növekedés, Kínával az élen, milliókat emelt ki a szegénységből. A globalizáció azonban összetettebbé és összefü-

gőbbé tette a fenyegetéseket. Társadalmunk ütőerei, mint például az információs rendszerek és az energiaellátás, sebezhetőbbé váltak. A globális felmelegedés és a környezetkárosodás megváltoztatja bolygónk arculatát. Sőt a globalizáció felgyorsítja a nemzetközi erőviszonyok változásait, és láthatóvá teszi az értékbeli különbségeket. A legújabb pénzügyi válság a fejlett és a fejlődő gazdaságokat egyaránt megrengette.

Európa ezekhez a kihívásokhoz is fel fog nőni éppúgy, mint a múltban.

Egyedülálló eszköztára révén az EU már most is hozzájárul a világ biztonságosabbá tételéhez. Az humán biztonság megteremtésén fáradozunk a szegénység és az egyenlőtlenségek csökkentése, a jó kormányzás és az emberi jogok előmozdítása, a fejlődés elősegítése, valamint a konfliktusok és válságok alapvető okainak kezelése révén. Az EU továbbra is a rászoruló országok legnagyobb támogatója. A tartós stabilitáshoz hosszú távú kötelezettségvállalás szükséges.

Az elmúlt évtized során az európai biztonság- és védelempolitika – a közös kül- és biztonságpolitika részeként – gazdagított tapasztalatokban és képességekben, és a különböző válságokra adott válaszként – a szökőár utáni acehi béketeremtéstől a csádi menekültek védelméig terjedően – több mint húsz missziót indított.

Ezek a sikerek a kül- és biztonságpolitika sajátos európai megközelítésének eredményei. Ennek ellenére nem tölthet el bennünket elégedettség. Biztonságunk garantálása és polgáraink elvárásainak teljesítése érdekében készen kell állnunk arra, hogy aktív sze-

repet játszunk. Ez azt jelenti, hogy stratégiaibb gondolkodásmódot kell kialakítanunk, és hatékonyabbá és láthatóbbá kell tenni magunkat a világban. Akkor vagyunk a legsikeresebbek, ha kellő időben és összehangoltan, megfelelő képességekkel és a közvélemény tartós támogatásával lépünk fel.

A konfliktusok tartós rendezéséhez össze kell tartani a béke fenntartásában érdekelt valamennyi regionális szereplőt. A szuverén kormányoknak felelősséget kell vállalniuk cselekedeteik következményeiért, és osztozniuk kell abban a felelősségben, hogy védelmet nyújtsanak a népirtás, a háborús bűnök, az etnikai tisztogatás és az emberiség elleni bűnök ellen.

Fontos, hogy minden ország tiszteletben tartsa az ENSZ alapokmányának elveit, valamint az EBESZ alapelveit és az annak keretében tett kötelezettségvállalásait. Egyértelműen kell képviselnünk azt az álláspontunkat, miszerint az államok szuverenitása, függetlensége és területi sérthetlensége, valamint a viták békés rendezése nem képezheti alku tárgyát. A katonai erővel történő fenyegetés vagy annak használata sehol sem lehet a területi konfliktusok rendezésének módja.

Globális szinten Európának vezető szerepet kell játszania a multilaterális rend megújításában. A nemzetközi rendszer csúcsán az ENSZ áll. Minden, amit biztonság terén tett az EU, kapcsolódott az ENSZ célkitűzéseibe. Most kivételes lehetőségünk van arra, hogy – az Egyesült Államokkal és többi partnerünkkel a világban együttműködve – megújítsuk a multilateralizmust. A transzatlanti kapcsolat Európa számára nélkülözhetetlen alapot jelent, amely közös történelemre és felelősségre épül. Az EU-nak és a NATO-nak el kell mélyítenie stratégiai partnerségét a válságkezelésben való jobb együttműködés érdekében.

Az elmúlt öt év során az EU komoly előrehaladást ért el. Elismernek minket, mert jelentős mértékben hozzájárulunk egy jobb világ megteremtéséhez. Minden eddig elért eredmény ellenére azonban az európai biztonsági stratégia végrehajtása folyamatos munkát jelent. Lehetőségeink teljes kiaknázása érdekében még cselekvőképesebbek, koherensebbnek és tevékenyebbek kell lennünk.

Bevezetés

Az Európai Tanács 2003 decemberében fogadta el az európai biztonsági stratégiát. A stratégia – alapértékeinkből kiindulva – az EU biztonsági érdekeinek előmozdítására vonatkozó alapelveket és egyértelmű célokat határozott meg, amire első alkalommal került sor. Megközelítése átfogó jellegű, és továbbra is teljes mértékben érvényes.

Ez a jelentés tehát nem felváltja, hanem megerősíti az európai biztonsági stratégiát. Lehetőséget teremt annak megvizsgálására, hogy milyen eredményeket értünk el a gyakorlatban, és mit tehetünk a végrehajtás javítása érdekében.

Globális kihívások és fő fenyegetések

Az európai biztonsági stratégia egy sor, a biztonsági érdekeinket érintő fenyegetést és kihívást sorolt fel. Öt év elteltével ezek még mindig érvényben vannak: némelyikük jelentősége nőtt, és mindegyik összetettebb lett.

A tömegpusztító fegyverek elterjedése

A tömegpusztító fegyvereknek az államok és a terroristák körében való elterjedését az európai biztonsági stratégia az EU biz-

tenségét érintő, potenciálisan legnagyobb fenyegetésként határozta meg. Ennek kockázata az utóbbi öt évben nőtt, a kezelése jelentős terhet rótt a multilaterális kezeletekre. Míg Líbia felszámolta a tömegpusztító fegyverekkel kapcsolatos programját, Iránnak és Észak-Koreának még el kell nyernie a nemzetközi közösség bizalmát ezzel kapcsolatban. A nukleáris energia polgári hasznosításának az elkövetkezendő évtizedek során bekövetkező újjáéledése – amennyiben nem kísérik megfelelő biztosítékok – szintén kihívásokat támaszt a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozását szolgáló rendszerrel szemben.

Az EU – a tömegpusztító fegyverek elterjedése elleni, 2003-ban elfogadott stratégiára támaszkodva – igen tevékeny volt a multilaterális fórumokon, és vezető szerepet vállalt az iráni nukleáris program kezelésének kezelésére irányuló nemzetközi erőfeszítésekben. A stratégia a megelőzésre helyezi a hangsúlyt, amit az ENSZ keretében és a többoldalú egyezmények keretében munkálkodva, kulcsfontosságú adományozóként fellépve és harmadik országokkal és regionális szervezetekkel együttműködve, azoknak a proliferáció elleni küzdelemhez szükséges képességeik megerősítésével kell elérni.

A politikai és pénzügyi fellépésre koncentrálna ezt a megközelítést kell követnünk. Kulcsfontosságú az atomsorompószerződés 2010. évi felülvizsgálati konferenciájának sikere, különös tekintettel az atomsorompó-rendszer megerősítésére. Törekedni fogunk annak biztosítására, hogy ez a konferencia – kiegyensúlyozottan, hatékonyan és tárgyilagos módon – megvizsgálja annak eszközeit, hogyan lehet megerősíteni a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozására irányuló nemzetközi erőfeszítéseket, folytatni a le-

szerezést, és biztosítani a nukleáris energia békés célokra való felhasználásának felelősségteljes fejlesztését az ezzel élni kívánó országok számára.

Egyes konkrét kérdéseket illetően további munkára lesz szükség, így például támogatni kell egy multilaterális keret kialakítását a nukleáris üzemanyagciklus ellenőrzésére; küzdeni kell a proliferáció finanszírozása ellen; intézkedéseket kell hozni a biológiai biztonsággal és a biológiai védelemmel kapcsolatban; fel kell tartóztatni a tömegpusztító fegyverek hordozórendszereinek, különösen a ballisztikus rakétáknak az elterjedését. Meg kell kezdeni a tárgyalásokat a nukleáris fegyverekhez szükséges hasadóanyagok gyártásának tilalmáról szóló szerződésről.

Terrorizmus és szervezett bűnözés

A terrorizmus – Európában és szerte a világon – továbbra is komoly veszélyt jelent az életformánkra. Madridban és Londonban támadások történtek, másokat meghíúsítottak, és egyre nagyobb szerepet játszanak kontinensünkön a belföldi terroristacsoportok. A szervezett bűnözés – a kábítószer-, az ember- és fegyverkereskedelem, valamint a nemzetközi pénzügyi csalás és pénzmosás formájában – továbbra is fenyegeti társadalmainkat.

Az EU 2003 óta mindkettő kezelésében eredményeket ért el az unión belül a 2004-es hágai program keretében hozott kiegészítő intézkedések, valamint a bel- és igazságügy külső dimenziójára vonatkozó új, 2005-ben elfogadott stratégia révén. Ezek megkönnyítették a határokon átnyúló nyomozások lefolytatását és a büntetőeljárások összehangolását. Az EU terrorizmusellenes stratégiája, amelyet szintén 2005-ben fogadtak el, az emberi jogok tiszteletben tartásán és a nemzetközi jogon ala-

pul. A stratégia négy pilléren nyugszik: a radikalizálódás és a terroristák toborzásának megelőzésén, valamint az ezeket elősegítő tényezők kiiktatásán, a potenciális célpontok védelmén, a terroristák üldözésén, s végül a terrortámadást követő intézkedéseken. Jóllehet az állami szintű fellépése a központi szerep, a terrorizmus elleni koordinátor kijelölése európai szinten fontos előrelépést jelent.

Az unióban sokat tettünk társadalmainknak a terrorizmussal szembeni védelméért. A súlyos – különösen a vegyi, sugárzó, nukleáris vagy biológiai anyagokat használó – terrorcselekmények kezelésére irányuló koordinációs intézkedéseket szigorítanunk kell olyan, már meglévő rendelkezések alapján, mint a válságkoordinációs intézkedések vagy a polgári védelmi mechanizmus. Folytatni kell a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel, valamint az információk megosztására vonatkozó hatékony és átfogó uniós politikával kapcsolatos munkát, kellőképpen figyelembe véve a személyes adatok védelmét is.

Többet kell tennünk a radikalizálódás és a terroristák toborzása elleni küzdelemben a szélsőséges ideológiák és a diszkrimináció elleni fellépés révén. Fontos szerepe van a kultúrák közötti párbeszédnek, például az olyan fórumokon keresztül, mint a Civilizációk Szövetsége.

Ami a szervezett bűnözést illeti, erősíteni kell a szomszédainkkal és kulcsfontosságú partnereinkkel, valamint az ENSZ keretében folytatott együttműködést, különösen a határátlépések és a rendőrségi és igazságügyi együttműködés terén. Alapvető fontosságú az ENSZ keretében meglévő, a bűnözés visszaszorítására irányuló eszközök alkalmazása. Tovább kellene erősítenünk az Egyesült Államokkal a terrorizmus elleni küzdelemben kialakított partnerségünket, többek között az adatok

megosztása és védelme terén is. Meg kell erősíteni továbbá partnereink képességeit is dél-ázsiai, afrikai és déli szomszédságunkban. Az uniónak támogatnia kellene a többoldalú erőfeszítéseket, elsősorban az ENSZ keretében.

Javítanunk kell a belső és külső dimenzió összehangolásán. Jobb koordináció, nagyobb átláthatóság és rugalmasság szükséges a különböző ügynökségek között, nemzeti és európai szinten egyaránt. Ezt az európai biztonsági stratégia öt évvel ezelőtt már megállapította. A fejlődés ezen a téren lassú és nem teljes körű.

Az információs rendszerek biztonsága

A modern gazdaságok nagymértékben függenek a kritikus infrastruktúrától, ideértve a közlekedési, kommunikációs és energiaellátási infrastruktúrát és az internetet is. A biztonságos európai információs társadalom megteremtésére irányuló, 2006-ban elfogadott stratégia foglalkozik az internetalapú bűncselekményekkel. A tagállamok magántulajdonú vagy állami IT-rendszerei ellen elkövetett támadások új szintre emelték a bűnözésnek ezt a formáját mint potenciális új gazdasági, politikai és katonai fegyvert.

E területen egy átfogó uniós megközelítés lehetőségének felderítése, a figyelem felkeltése és a nemzetközi együttműködés fokozása céljából további munkára van szükség.

Energiabiztonság

Az elmúlt öt év során fokozódtak az energiafüggőséggel kapcsolatos aggodalmak. A csökkenő európai termelés azt jelenti, hogy 2030-ra olaj- és gázszükségletünk akár 75 százalékát behozatalból kell fedeznünk. Ez korlátozott számú országból

érkezhet, amelyek többsége a stabilitását érintő fenyegetésekkel küzd. Ez egy sor biztonsági kihívást vet fel, ami a tagállamok összességének felelősségvállalását és szolidaritását követeli meg.

A válaszlépésnek egy a külső és belső dimenziót egyaránt felölelő uniós energiapolitikának kell lennie. A főtítkár/főképviselő és az Európai Bizottság 2006. júniusi közös jelentése meghatározza ennek főbb elemeit. Európán belül egységesebb, jobban összefonódó energiapiacra van szükségünk, különös tekintettel az elszigetelt országokra, továbbá válságkezelési mechanizmusok szükségesek az ellátás ideiglenes zavarainak kezeléséhez.

Lényeges elem a tüzelőanyagok, a beszerzési források és a szállítási útvonalak nagyobb diverzifikációja, ahogyan a jó kormányzás, a jogállamiság tisztelete és a befektetések is lényegesek a származási országokban. Az uniós politika a közép-ázsiai, kaukázusi és afrikai kötelezettségvállalásain keresztül, valamint a „Keleti partnerség” és az „Unió a mediterrán térségért” révén támogatja ezeket a célkitűzéseket. Az energia az EU és Oroszország kapcsolatának egyik jelentős tényezője. Stratégiánknak ki kell térnie a Törökországon és Ukrajnán keresztül vezető szállítási útvonalakra is. Partnereinkkel, így Kínával, Indiával, Japánnal és az Egyesült Államokkal együtt a megújuló energiaforrások és a szénszegény technológiák használatának, valamint az energiahatékonyságnak az előmozdításán, valamint az átlátható és jól szabályozott globális piacok megteremtésén kell munkálkodnunk.

Éghajlatváltozás

Az európai biztonsági stratégia 2003-ban már foglalkozott az éghajlatváltozás biztonsági vonatkozásaival. Öt év elteltével

ez új aktualitást nyert. 2008 márciusában a főképviselő és a bizottság jelentést nyújtott be az Európai Tanácshoz az éghajlatváltozásról, amelyben azt a fenyegetéseket megsokszorozó tényezőnek minősítették. A természeti katasztrófák, a környezetkárosodás és az erőforrások megszerzéséért folyó verseny élezi a konfliktusokat, különösen olyan körülmények között, mint a szegénység és a népességnövekedés, ami humanitárius, egészségügyi, politikai és biztonsági következményekkel jár, ideértve a fokozottabb migrációt is. Az éghajlatváltozás a kereskedelmi útvonalakkal, tengeri zónákkal és a korábban hozzáférhetetlen erőforrásokkal kapcsolatos vitákhoz is vezethet.

Javítottunk a konfliktus-megelőzéssel és válságkezeléssel kapcsolatos képességeinken, de az elemző és korai előrejelző képességeket még fejleszteni kell. Az EU ezt nem tudja egyedül véghezvinni. Fokoznunk kell a leginkább veszélyeztetett országokkal folytatott együttműködésünket, megerősítve a problémák kezelésére szolgáló képességeiket. Nélkülözhetetlen lesz a nemzetközi – az ENSZ-szel és a regionális szervezetekkel való – együttműködés.

A stabilitás megteremtése Európán belül és kívül

A bővítés továbbra is a stabilitás, a béke és a reform erős mozgatórugója kontinensünkön.

2005-ben megkezdődtek a tárgyalások Törökországgal, és azóta számos fejezetet megnyitottunk. A fejlődés a Nyugat-Balkánon lassú, de folyamatos. Jól haladnak a Horvátországgal folytatott csatlakozási tárgyalások. Macedónia, a volt Jugoszlávia tagöztársasága megkapta a tagjelölti státust. A többi nyugat-balkáni ország-

gal stabilizációs és társulási megállapodások aláírására került sor. Szerbia közel áll ahhoz, hogy az unióval fennálló kapcsolatok elmélyítéséhez szükséges valamennyi feltételt teljesítse. Az EU továbbra is vezető szerepet tölt be Bosznia-Hercegovinában, de az előrehaladás ellenére a helyi politikai vezetők részéről nagyobb erőfeszítés szükséges ahhoz, hogy a reformok előtt álló akadályok elháruljanak.

Koszovóban megindult az EULEX – az eddigi legnagyobb civil ESDP-misszióknak –, és továbbra is jelentős gazdasági támogatást nyújtunk. A régió egészében elengedhetetlenül szükséges az együttműködés és a jószomszédi kapcsolatok.

Érdekünkt, hogy a szomszédos országokat felelősen kormányozzák. A 2004-ben indított európai szomszédosságpolitika támogatja ezt a folyamatot. Kelet-Európában valamennyi erre jogosult ország részt vesz benne, kivéve Fehéroroszországot, bár a rá való kiterjesztésben is tapasztalható előrelépés.

Ukrajna tekintetében nagyobb előrehaladást értünk el a hamarosan véglegesítendő új, széles körű megállapodással. Hamarosan megkezdjük a hasonló megállapodást célzó tárgyalásokat a Moldovai Köztársasággal. A fekete-tengeri szinergiára vonatkozó uniós kezdeményezést a kétoldalú uniós politikák kiegészítése céljából indították ebben az Európa számára oly különös jelentőséggel bíró régióban.

Keleti szomszédosságunk „befagyasztott konfliktusaival” kapcsolatban újabb aggodalmak merültek fel. A grúziai helyzet – Abházia és Dél-Oszétia vonatkozásában – súlyosbodott, és 2008 augusztusában fegyveres konfliktushoz vezetett. A nemzetközi válaszlépéseket az Európai Unió irányította, közvetített a felek között, humanitárius segítséget nyújtott, polgári megfigyelő missziót indított, valamint jelentős pénzügyi

támogatást biztosított. Szerepvállalásunk tovább folytatódik, mivel az EU vezet a genfi folyamatot. Az „5+2” tárgyalásokban való tevékeny uniós részvétel és az uniós határőrizeti támogató misszió révén új lendületet kapott a Dnyeszteren túli régióban fennálló konfliktus lehetséges rendezése.

Az Európa számára nagy jelentőségű és fontos lehetőségeket kínáló földközi-tengeri térség továbbra is összetett kihívások elé állítja az uniót, például a politikai reform elégtelensége vagy az illegális migráció kapcsán. Az EU és néhány földközi-tengeri partnerország – különösen Izrael és Marokkó – igyekszik elmélyíteni a kétoldalú kapcsolatokat. Az európai szomszédosságpolitika megerősítette az eredetileg a barcelonai folyamat keretében 1995-ben elindult reformokat, de a regionális konfliktusok az erősödő radikalizmussal párosulva továbbra is fenyegetik a stabilitást.

Az uniónak – a közel-keleti kvartettben való tevékeny részvétele, valamint az Izraellel és a Palesztin Nemzeti Hatósággal, az Arab Ligával és a többi regionális partnerrel folytatott együttműködése révén – központi szerepe volt a közel-keleti helyzet rendezésére irányuló erőfeszítésekben. Az EU teljes mértékben részt vesz az annapolisi folyamatban, tartós pénzügyi és költségvetési támogatást biztosít a Palesztin Nemzeti Hatóság számára, és a képességek kiépítését többek között azzal segíti, hogy igazságügyi, rendőrségi és határigazgatási szakértőket alkalmaz a helyszínen. Libanonban a tagállamok képezik az UNIFIL békefenntartó misszió gerincét. Irak kapcsán az unió – többek között az EUJUST LEX misszió keresztül – támogatja a politikai folyamatot, az újjáépítést és a jogállamiság erősítését.

Irán 2003 óta növekvő aggodalomra ad okot. Az ENSZ BT és a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség több egymást követő

határozata foglalkozott az iráni nukleáris programmal. A nukleáris katonai képesség kifejlesztése elfogadhatatlan fenyegetést jelentene az EU biztonságára. Az unió – az Egyesült Államokkal, Kínával és Oroszországgal együtt – úgynevezett kettős megközelítést alkalmazott, amelynek keretében a párbeszéd eszközt a nyomásgyakorlás eszközével ötvözte. A főképviselő a bizalom újjáépítésére és a nemzetközi közösséggel való párbeszéd újraindítására irányuló átfogó ajánlatot tett Irán számára. Ha Irán mégis tovább folytatja nukleáris programját, további sürgős intézkedéseket kell hozni az ENSZ-folyamat támogatása érdekében. Ezzel párhuzamosan, a regionális biztonság megteremtése érdekében együtt kell működnünk a térség más országaival, köztük a Perzsa (Arab)-öböl államaival.

Az európai biztonsági stratégia elismeri, hogy Európa biztonsági érdekei túlmutatnak közvetlen szomszédságán. E tekintetben Afganisztán különös aggodalomra ad okot. Európa régóta elkötelezett az ország stabilitásának megteremtése mellett. Az uniós tagállamok jelentős hozzájárulást nyújtanak a NATO-misszióhoz, és az EU valamennyi szinten részt vesz a kormányzás erősítésében és a fejlesztésben. Folyamatban van az EU rendőri missziójának a kibővítése. Ezen erőfeszítések csak a teljes körű afgán felelősségvállalás révén és a szomszédos országok – különösen Pakisztán, India, Közép-Ázsia és Irán – támogatásával lehetnek eredményesek. Az India és Pakisztán közötti kapcsolatok elmúlt évekbeli jobb kilátásai valóban pozitív elemet képviselnek a stratégiai mérlegben.

A biztonság és a fejlődés közötti kapcsolat

Mint azt az európai biztonsági stratégia és a fejlesztési politikáról létrejött 2005. évi európai konszenzus is elismerte, béke és biz-

tonság nélkül nem létezhet fenntartható fejlődés, és a szegénység felszámolása nélkül pedig nincs fenntartható béke. A közegészséget fenyegető veszélyek – különösen a járványok – aláássák a fejlődést. Az emberi jogok az egyenlet alapvető elemét képezik. Számos konfliktus-, illetve konfliktus utáni övezetben foglalkoznunk kell a megfélemlítés és a terror fegyvereként alkalmazott szexuális erőszak megdöbbentő jelenlétével. Alapvető fontosságú a fegyveres konfliktusok során elkövetett szexuális erőszakról szóló 1820. sz. ENSZ BT-határozat hatékony végrehajtása.

A konfliktus jelensége gyakran összekapcsolódik a működésképtelen államok jelenlétével. Az olyan országok, mint Szomália, nem tudnak szabadulni a gyenge kormányzás és a visszatérő konfliktusok ördögi köréből. Ezen egyrészt a fejlesztési segítyezéssel, másrészt a biztonság szavatolására irányuló intézkedésekkel próbáltunk segíteni. A biztonsági szektor reformjával, valamint a lefegyverzéssel, leszereléssel és az újbóli beilleszkedéssel kapcsolatos projektek egyre fontosabb szerepet töltenek be; így volt ez a Bissau-Guineában és a Kongói Demokratikus Köztársaságban indított missziók esetében is. E projektek akkor a legeredményesebbek, ha azokra a nemzetközi közösséggel és a helyi érdekelt felekkel partnerségben kerül sor.

A konfliktusok mögött meghúzódó okok egyike gyakran a természeti erőforrások gátlástalan kiaknázása. A kimberley-i folyamat és a nyersanyag-kitermelő iparágak átláthatóságára irányuló kezdeményezés innovatív modellt kínál e probléma megoldására.

Tengeri kalózkodás

Az európai biztonsági stratégia a szervezett bűnözés új dimenziójaként emelte ki a

kalózkodást. A kalózkodás ugyanakkor az állam működésképtelenségének is eredménye. A világgazdaság a kereskedelem 90 százalékáig tengeri útvonalakra támaszkodik. Az Indiai-óceánon és az Adeni-öbölben folyó kalózkodás – amely a Szomáliába tartó humanitárius segélyek szállítását is érintette – az elmúlt hónapokban még sürgetőbbé tette ezt a kérdést. Az EU az első tengeri ESDP-művelet, az ATALANTA megindításával reagált a kialakult helyzetre, és célja, hogy az érintett országokkal és az egyéb nemzetközi szereplőkkel – köztük a NATO-val – közösen megakadályozza a Szomália partjainál tapasztalható tengeri kalózkodást.

*Kézi- és könnyűfegyverek,
kazettás bombák és taposóaknák*

Az Európai Tanács 2005-ben elfogadta a kézi- és könnyűfegyverek, valamint az azokhoz szükséges lőszerrel tiltott felhalmozása és kereskedelme elleni küzdelmet célzó uniós stratégiát. Az unió a stratégia végrehajtásának keretében támogatja az ENSZ e területtel kapcsolatos cselekvési programját. Az EU tovább folytatja a kézi- és könnyűfegyverek illegális kereskedelme jelentette veszélyek elleni tevékenységét.

Az Európai Unió erőteljesen támogatta egy, a fegyverkereskedelemre vonatkozó nemzetközi szerződés ötletét, és úgy határozott, hogy az annak aláírásához vezető folyamatot is támogatja. Az EU az aknák felszámolását célzó fellépések terén is jelentős adományozónak számít. Tevékenyen támogatta és világszerte előmozdította a gyalogsági aknákra vonatkozó ottawai egyezményt. A kazettás bombákra vonatkozó, 2008 májusában Dublinban jóváhagyott oslói egyezmény fontos előrelépést jelent az e lőszer típus által okozott, az EU valamennyi tagállamát nagy aggodal-

lommal eltöltő humanitárius problémákra való reagálás terén. Az unió vezető szerepet játszik az e lőszer típusra vonatkozó jegyzőkönyvnek az ENSZ keretében történő elfogadásának előmozdításában, biztosítandó, hogy abban valamennyi katonai nagyhatalom részt vegyen.

Európa a változó világban

A változó biztonsági környezethez való alkalmazkodás érdekében – az unióban, a szomszédságunkban és világszerte egyaránt – hatékonyabbnak kell lennünk.

*Egy hatékonyabb
és cselekvőképesebb Európa*

Képességünk a kihívások kezelésére az elmúlt öt év során kibontakozott, és a továbbiakban is folytatnunk kell a fejlesztését. Jobb intézményi koordináció és több stratégiai jellegű döntéshozatal révén meg kell erősítenünk tevékenységünk koherenciáját. A lisszaboni szerződés rendelkezései keretben biztosítanak ennek megvalósításához.

Idejében meg kell akadályoznunk, hogy a fenyegetések konfliktusforrássá alakuljanak – ez az elgondolás megközelítésünk alapja. Ehhez nélkülözhetetlen a béketeremtés, valamint a szegénység hosszú távú csökkentése. Minden egyes helyzet megköveteli eszközeink – köztük politikai, diplomáciai, fejlesztési, humanitárius, válságreakáló, gazdasági és kereskedelmi együttműködési eszközeink –, valamint a civil és katonai válságkezelés következetes használatát. Ezen túlmenően bővítenünk kell a párbeszéd folytatására és a közvetítésre vonatkozó képességeinket. Az EU különleges képviselői különböző konfliktusövezetekben érvé-

nyesítik az EU befolyását. A civil társadalom és a nem kormányzati szervezetek mint szereplők és partnerek létfontosságú szerepet töltenek be. Az európai parlamenti képviselők által vezetett választási megfigyelő missziók szintén fontos hozzájárulást nyújtanak.

A közös kül- és biztonságpolitika (CFSP) szerves részét képező európai biztonság- és védelempolitika (ESDP) eredményességét tükrözi az a tény, hogy növekvő mértékben fordulnak hozzánk segítségért. Grúziai misszióink megmutatta, hogy mire vagyunk képesek, ha közösen cselekszünk, és ha megvan a szükséges politikai szándék. Ám minél összetettebb kihívásokkal állunk szemben, annál rugalmasabbnak kell lennünk. Erőforrásainkkal összhangban rangsorolnunk kell kötelezettségvállalásainkat. A harccsoportok és a polgári reagáló csoportok megerősítettek gyorsreagálási képességeinket.

A megfelelő és hatékony parancsnoklási struktúrák és parancsnokságok megléte kulcsfontosságú követelmény. Meg kell erősítenünk azt a képességünket, hogy egy misszió lehetőségének felmerülésétől kezdve annak tervezési szakaszán át egészen a végrehajtásáig kombinálni tudjuk a civil és katonai szakértelmet. Az ESDP e dimenzióját megfelelő igazgatási struktúrák, pénzügyi mechanizmusok és rendszerek létrehozásával alakítjuk ki. A képzés javítása terén is akad meg tennivaló: ennek során az Európai Biztonsági és Védelmi Akadémiára és a fiatal tiszteknek az Erasmus példája által ösztönzött cseréjére irányuló európai kezdeményezésre kell támaszkodnunk.

Az e területen végzett valamennyi tevékenység, köztük az ESDP-missziók során – a humán biztonság koncepciójával összhangban álló, emberközpontú megközelítés alkalmazásával – továbbra is érvénye-

sítenünk kell az emberi jogi kérdéseket. Az EU felismerte a nők szerepét a béketeremtésben. Ebben az összefüggésben alapvető fontosságú a nőkről, a békéről és a biztonságról szóló 1325., valamint a gyermekekről és fegyveres konfliktusokról szóló 1612. számú ENSZ BT-határozat hatékony végrehajtása.

A civil missziók tekintetében képesnek kell lennünk arra, hogy különféle képességekkel és szakértelemmel rendelkező képzett állományt állítsunk össze, hogy rövid határidőn belül telepíteni és hosszú távon is a műveleti helyszínen tudjuk tartani őket. A nemzeti kontingensek között teljes interoperabilitást kell biztosítani. Ennek érdekében a tagállamok vállalták, hogy nemzeti stratégiákat dolgoznak ki a szakértők rendelkezésre bocsátására, valamint a missziótámogatás céljára (beleértve a költségvetés-tervezést és a beszerzéseket) gyorsan telepíthető állományt biztosítanak. A missziók idejében történő telepítésének érdekében hatékonyabbá kellene tenni a felszerelések rendelkezésre bocsátásának és beszerzésének módjait.

A katonai műveletek tekintetében tovább kell erősítenünk az európai szintű képességeket, az együttműködés és a tehermegosztási megállapodások erősítését. A tapasztalatok azt mutatják, hogy különösen az olyan kulcsképeségek terén kell többet tenni, mint a stratégiai légi szállítás, a helikopterek, a világűrben telepített eszközök és a tengeri felderítés (ahogy az részletesebben a képességek megerősítéséről szóló nyilatkozatban is szerepel). Ezen erőfeszítéseket egy versenyképes és szilárd európai védelmi iparnak kell támogatnia a kutatásba és fejlesztésbe történő nagyobb arányú befektetésekkel. Az Európai Védelmi Ügynökség 2004 óta eredményesen irányítja ezt a folyamatot, és a jövőben is ezt kell tennie.

Fokozott együttműködés a szomszédainkkal

Az európai szomszédságpolitika megerősítette az unióval fennálló kétoldalú kapcsolatokat. Ennek a folyamatnak most regionális integrációt kell teremtenie.

A 2008 júliusában elindított „Unió a mediterrán térségért” elnevezésű kezdeményezés egy széles körű, a tengerbiztonságra, az energiaügyre, a vízgazdálkodásra és a migrációra is kiterjedő programmal megújult politikai lendületet biztosít ennek folytatásához déli partnereinkkel. Az olyan biztonsági fenyegetések kezelése, mint például a terrorizmus, fontos részét fogja képezni e folyamatnak.

A „Keleti partnerség” valódi előrelépést jelent majd a keleti szomszédainkkal fennálló kapcsolatainkban, és jelentős mértékben javítani fogja a politikai, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokat. A kezdeményezés célja ezen országok jólétének fokozása és stabilitásának erősítése, és így módon az EU biztonságának növelése. A javaslatok a két- és többoldalú együttműködési területekre terjednek ki, beleértve az energiabiztonságot és a személyek mobilitását is.

Szomszédaink tartós stabilitásának biztosítása folyamatos erőfeszítéseket követel az EU részéről, az ENSZ-szel, az EBESZ-szel, az Amerikai Egyesült Államokkal és Oroszországgal együttműködve. Az Oroszországgal fennálló kapcsolataink romlottak a grúziai konfliktus miatt. Az EU azt várja Oroszországtól, hogy úgy teljesítse kötelezettségvállalásait, hogy helyreállhasson a szükséges bizalom. Partnerségünknek a közös értékek – különösen az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság – tiszteletben tartásán, a piacgazdasági elveken, valamint a közös érdekeken és célkitűzéseken kellene alapulnia.

További tartós erőfeszítésekre van szükség a dél-kaukázusi, a moldovai, valamint az Izrael és az arab államok közötti konfliktusok kezelésében. Mint sok más területen, itt is kulcsfontosságú szerepe van annak, hogy az Egyesült Államok új kormányzata a kezdetektől fogva teljes mértékben részt vegyen a folyamatban. A konfliktusok tartós rendezéséhez minden esetben egybe kell fogni a térség valamennyi szereplőjét. Az olyan országok, mint Törökország, Egyiptom, Jordánia, Szaúd-Arábia és Katar egyre fontosabb és konstruktívabb szerepet játszanak a térségben, míg ugyanez nem mondható el Iránról. Az EU számára különleges lehetőséget kínál a Törökországgal való együttműködés, például a Civilizációk Szövetsége révén.

Partnerség a hatékony multilaterálisizmusért

Az európai biztonsági stratégia felszólította Európát, hogy járuljon hozzá egy hatékonyabb multilaterális világrendhez. 2003 óta e célkitűzés elérése érdekében megerősítettük partnerségeinket. Ezen és más területeken is Európa kulcsfontosságú partnere az Egyesült Államok. Együttműködésünk területein az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok a világ javát szolgáló hatalmas erőt jelent.

A nemzetközi rendszer csúcspontján az ENSZ áll. Minden, amit az Európai Unió eddig a biztonság területén tett, az ENSZ célkitűzéseivel kapcsolható. Az EU a kulcsfontosságú műveleti helyszíneken – többek között Koszovóban, Afganisztánban, a Kongói Demokratikus Köztársaságban, Szudánban/Darfúrban, Csádban és Szomáliában – szorosan együttműködik az ENSZ-szel, valamint a 2007. évi EU-ENSZ közös nyilatkozattal összhangban javította

az intézményi kapcsolatokat. Mind a tizenhat folyamatban lévő ENSZ békefenntartó műveletet támogatjuk.

Az EU és a NATO eredményes együttműködést folytatott a Balkánon és Afganisztánban, még akkor is, ha a hivatalos kapcsolatok nem fejlődtek. Közös biztonsági érdekeink szolgálatában jobb műveleti együttműködéssel és a katonai képességek továbbfejlesztése révén meg kell erősítenünk ezt a stratégiai partnerséget, tiszteletben tartva mindkét szervezet döntéshozatali autonómiáját. 2003 óta elmélyítettük az EBESZ-szel fennálló kapcsolatainkat, különösen Grúziában és Koszovóban.

Jelentős mértékben fejlesztettük a Kínával fennálló kapcsolatainkat. Kanadához és Japánhoz szoros, hosszú múltra visszatekintő kapcsolatok fűznek bennünket. Oroszország továbbra is fontos partner marad a globális kérdésekben. Az Indiával fennálló kapcsolatunkat bővíteni lehetne. Az egyéb partnerekkel – többek között Brazíliával és Dél-Afrikával, valamint Európán belül Norvégiával és Svájcjal – fennálló kapcsolataink jelentősége 2003 óta sokat nőtt.

Az EU szorosabban együttműködik a regionális szervezetekkel, különösen az Afrikai Unióval. Az EU–Afrika közös stratégián keresztül kiemelt afrikai válságkezelési képességeket támogatunk, ideértve a regionális készenléti haderőt és a korai előrejelző rendszert. A 2007-ben elfogadott stratégián keresztül – megerősített politikai párbeszéddel, valamint az olyan kérdésekhez kapcsolódó munkával, mint a vízgazdálkodás, az energiaügy, a jogállamiság és a biztonság – elmélyítettük a közép-ázsiai partnerországainkkal fennálló kapcsolatokat. Ezen túlmenően az EU megerősített együttműködést folytat a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségével (ASEAN) olyan regionális kérdésekben, mint például Mianmar, valamint a Dél-ázsiai

Regionális Együttműködési Szövetséggel (SAARC) és Latin-Amerikával. Az EU – tapasztalatai révén – különleges szerepet játszik a regionális integráció előmozdításában. Támogatnunk kell azokat az országokat, amelyek – sajátos körülményeikkel összhangban – megpróbálják követni az uniós példát.

A második világháború végén létrehozott nemzetközi rendszerre több ponton is nyomás nehezedik. A nemzetközi intézményeken belüli képviselő rendszer megkérdőjeleződött. Javítani kell a legitimitást és hatékonyságot, valamint hatékonyabbá kell tenni a többoldalú fórumokon való döntéshozatalt. Ez azt jelenti, hogy szélesebb alapokon kell döntéseket hozni, és fokozni kell a többi szereplő érdekeltségét. Közös problémákra csak közös megoldások jöhetnek szóba.

A legfontosabb prioritást az éghajlatváltozás és a WTO dohai fordulójának lezárása jelenti. Az EU tárgyalásokat folytat egy, az éghajlatváltozásra vonatkozó új nemzetközi megállapodásról, és minden eszközt latba kell vetnie, hogy 2009-ben Koppenhágában jelentős eredmény születessen. Folytatnunk kell az ENSZ-rendszer 2005-ben elindult reformját, és fenn kell tartanunk a Biztonsági Tanács létfontosságú szerepét. Fontos, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróság hatékonysága – a nemzetközi igazságszolgáltatás megerősítésére irányuló tágabb uniós erőfeszítések mentén – tovább erősödjön. Át kell alakítanunk a Nemzetközi Valutaalapot (IMF) és más pénzügyi szervezeteket is, hogy azok tükrözni tudják a mai viszonyokat. A G8-at is át kellene alakítani. Ezen kívül tovább kell vinnünk a millenniumi fejlesztési célok elérését célzó kollektív erőfeszítéseinket.

Ezek határokon átívelő kérdések, amelyek egyaránt érintik a bel- és a külpoliti-

kát. Jól szemléltetik, hogy a szuverenitás a 21. században kiváltképpen együtt jár a felelősségvállalással. Az alapvető emberi jogok tekintetében az uniónak folytatnia kell a 2005-ös ENSZ-csúcstalálkozón elért megállapodás megerősítését: a megállapodás értelmében közös felelősségünk, hogy a lakosságot megvédjük a népirtástól, a háborús bűnöktől, az etnikai tisztogatótól és az emberiség elleni bűncselekményektől.

Globális kötelezettségvállalásunk tekintetében alapvető fontosságú a közvélemény támogatásának biztosítása. A modern demokráciákban – ahol a média és a közvélemény kritikus szerepet játszik a politika alakításában – a külföldi kötelezettségvállalások fenntartásához elengedhetetlen a

polgárok egyetértése. A világ instabil övezeteiben rendőri és igazságügyi szakértőket, valamint katonákat alkalmazunk. A kormányoknak, parlamenteknek és uniós intézményeknek kötelességük tájékoztatni a nyilvánosságot arról, hogy ez miként járul hozzá a biztonsághoz otthon.

Az európai biztonsági stratégia öt évvel ezelőtt felvázolta, hogy az Európai Unió miként járulhatna hozzá egy igazságosabb, biztonságosabb és egységesebb világ megvalósításához. Azóta hosszú utat tettünk meg e cél elérése felé. A körülöttünk levő világ azonban gyorsan változik: új fenyegetések jelennek meg, és a hatalmi erőviszonyok is átalakulnak. Annak érdekében, hogy a biztonságos Európát egy jobb világban építhessük fel, nagyobb befolyást kell gyakorolnunk az események alakulására, és ennek most van itt az ideje. ■